**УДК** 94(100=161.2):[323.1(477.82):314.15-054.7]«2004/2005» **DOI** https://doi.org/10.26661/zhv-2025-11-63-15

# ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДТРИМКИ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ВОЛИНІ (2004–2005 рр.)

**О. О. Вітюк**
*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*
*voo_32@ukr.net*
*ORCID: https://orcid.org/0009-0007-1749-507X*

**Ключові слова:** закордонне українство, Волинь, територіальні органи міграційної служби, етнокультурна ідентичність, інституційні механізми.

У статті проаналізовано діяльність територіальних органів міграційної служби Волині в контексті підтримки етнокультурної ідентичності закордонних українців у 2004–2005 рр. Методологічну основу дослідження становлять принципи історизму, наукової об'єктивності та системності, що дозволили розглянути діяльність територіальних органів міграційної служби регіону як частину загальнодержавної політики. Уперше введенні до наукового обігу неопубліковані архівні документи дають змогу прослідкувати та проаналізувати механізми співпраці із закордонними українцями у складний період зміни політичної влади в Україні. Визначено бар'єри, які перешкоджали ефективній взаємодії у культурно–освітньому та мовному напрямках співробітництва. Окреслено практичні результати та досягнення у підтримці та збереженні етнокультурної ідентичності закордонних українців. Найактивніше співробітництво відбувалось між навчальними закладами, педагогічними колективами регіону та організаціями українців за кордоном. Активно впроваджувалась та реалізовувалась інформаційно–видавнича діяльність, яка сприяла висвітленню проблемних питань життя закордонного українства у засобах масової інформації та підтримці книговидання. Координаційна діяльність територіальних органів міграційної служби регіону щодо постійного забезпечення україномовною літературою українських громад за кордоном, сприяла поглибленому вивченню історія та культури України. Констатовано, що укладені Угоди щодо співробітництва з державними органами влади Польщі, Литви, Німеччини, Білорусі та Російської Федерації передбачали підтримку діяльності громадських організацій українців у цих країнах. Розробка спільних культурно–мистецьких проєктів за фінансування Європейського Союзу, дозволили глибше вивчити культуру та життя закордонних українців. Встановлено, що участь територіальних органів міграційної служби Волині у забезпеченні прав закордонних українців сприяла збереженню об'єктів історичної пам'яті поза межами нашої держави.

---

# INSTITUTIONAL FOUNDATIONS FOR SUPPORTING THE ETHNOCULTURAL IDENTITY OF UKRAINIANS ABROAD BY THE TERRITORIAL BODIES OF THE VOLYN MIGRATION SERVICE (2004–2005)

**O. O. Vitiuk**
*Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubinsky*

**Keywords:** ukrainians abroad, Volyn, territorial bodies of the migration service, ethnocultural identity, institutional mechanisms.

The article analyzes the activities of the territorial bodies of the Volyn migration service in the context of supporting the ethno-cultural identity of ukrainians abroad in 2004–2005. The methodological basis of the study is the principles of historicism, scientific objectivity, and systematicity, which made it possible to consider the activities of the territorial bodies of the migration service of the region as part of the national policy. Unpublished archival documents, introduced into scientific circulation for the first time, make it

possible to trace and analyze the mechanisms of cooperation with Ukrainians abroad during the difficult period of political change in Ukraine. Barriers that hindered effective interaction in the cultural, educational, and linguistic areas of cooperation have been identified. The practical results and achievements in supporting and preserving the ethno-cultural identity of ukrainians abroad are outlined. The most active cooperation took place between educational institutions, teaching staff in the region, and organizations of ukrainians abroad. Information and publishing activities were actively introduced and implemented, which contributed to the coverage of problematic issues of the life of Ukrainians abroad in the media and support for book publishing. The coordination activities of the regional migration service authorities to ensure a constant supply of ukrainian-language literature to ukrainian communities abroad contributed to a deeper study of the history and culture of Ukraine. It was noted that the cooperation agreements concluded with the state authorities of Poland, Lithuania, Germany, Belarus, and the Russian Federation provided for support for the activities of Ukrainian community organizations in these countries. The development of joint cultural and artistic projects funded by the European Union allowed for a deeper study of the culture and life of ukrainians abroad. It was established that the participation of the territorial bodies of the Volyn migration service in ensuring the rights of ukrainians abroad contributed to the preservation of historical memory sites outside our state.

**Постановка проблеми.** У сучасному глобалізованому світі державна політика щодо закордонного українства є не лише гуманітарним складником, а й стратегічним інструментом, спрямованим на збереження національної ідентичності та зміцнення міжнародного авторитету держави. Для України цей напрям набув особливої ваги у 2004–2005 рр., коли відбулася інституціоналізація статусу закордонного українця. Проте, попри наявність загальнодержавної стратегії, ключовим і часто найменш дослідженим залишається питання її практичної імплементації на регіональному рівні.

Проблема дослідження полягає у виявленні суперечностей між законодавчим оформленням нових механізмів підтримки закордонного українства та реальними можливостями й специфікою діяльності територіальних органів міграційної служби регіону. Волинська область, маючи унікальне географічне положення та тісні транскордонні зв'язки з автохтонними українськими громадами Польщі та Білорусі, виступала природним «полігоном» для відпрацювання цих механізмів.

**Аналіз джерел та останніх досліджень.** У сучасному науковому дискурсі діяльність територіальних органів міграційної служби Волині щодо підтримки етнокультурної самобутності закордонного українства у досліджуваний період залишається поза межами цілісного історичного аналізу, а питання їхнього інституційного становлення та еволюції не отримали належної наукової рефлексії. Окремі аспекти державної політики стосовно закордонного українства знайшли відображення у працях В. Євтуха[1], де ґрунтовно проаналізовано теоретико–методологічні засади етнічності, закономірності формування діаспорних спільнот та механізми їхньої взаємодії з етнічною батьківщиною. У свою чергу, системне висвітлення історичної ретроспективи та етапності становлення вітчизняної міграційної стратегії представлене у науковому доробку О. Малиновської[2]. Дослідниця Т. Бевз[3] у контексті вивчення стану сучасної української діаспори наголошує на важливості розробки комплексного юридичного інструментарію, який слугував би фундаментом для регулювання діалогу держави із закордонним українством. Обґрунтовуючи стратегічну важливість європейського вектора, С. Віднянський[4] вказує на закономірний характер поглиблення взаємодії України з країнами Європи. Дослідник розглядає цей процес як необхідну умову для відновлення історичної і наукових комунікацій у межах спільного європейського цивілізаційного простору.

У науковому доробку В. Даниленка[5] висвітлено суттєві розбіжності у характері самоорганізації укра-

[1] Євтух В. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції… Київ: Стилос, 2000. 239 с.

[2] Малиновська О. Міграційна політика України: стан та перспективи розвитку. Київ: НІСД, 2010. 32 с.; Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії. Київ: НІСД, 2018. 472 с.

[3] Бевз Т. Сучасна українська діаспора: проблеми та перспективи. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. І. Ф. Кураса НАН України. Вип*. 34. 2007. С. 33–46.

[4] Віднянський С. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси. Київ. 2020. 814 с.

[5] Даниленко В. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ. 2018. 278 с.

їнських громад. Автор зазначає, що якщо для західної діаспори властиве поєднання етнокультурного та національно–політичного векторів діяльності, то східна діаспора в Росії сформувалася переважно як етнокультурна спільнота з часто фрагментарними проявами національної ідентичності. Важливе значення для аналізу трансформацій міграційної сфери мають академічні видання під редакцією В. Смолія[6], у яких на широкому історичному тлі проаналізовано становлення незалежної України. Окремий сегмент цих досліджень присвячено інституційній підтримці діаспорних громад, що дозволяє простежити еволюцію державних підходів до розв'язання нагальних запитів українців за кордоном. Фундаментальна праця «25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави»[7] пропонує цілісну наукову інтерпретацію етапів націотворення та державотворення в Україні. Дослідники розглядають цей період як складну соціокультурну трансформацію, обтяжену постколоніальним спадком. Окрему увагу приділено ролі міграційних та етнічних процесів, які виступили рушійною силою еволюційних змін у соціальній ієрархії та ідентичності українського народу.

Попри значний історіографічний масив, інституційна складова діяльності територіальних органів міграційної служби Волині у напрямку підтримки етнокультурної ідентичності закордонних українців не отримала належного наукового висвітлення. Потребують ґрунтовного вивчення питання правової регламентації та практичного інструментарію ефективності їх функціонування.

Використання маловідомих документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, що вводяться до наукового обігу вперше, сприяє цілісному висвітленню інституційних аспектів територіальних органів міграційної служби Волині. Це дозволяє простежити еволюцію форм і методів їхньої взаємодії із громадами українського зарубіжжя на засадах історичної об'єктивності та ретроспективізму.

**Мета статті.** Метою статті є аналіз діяльності територіальних органів міграційної служби Волині в контексті підтримки етнокультурної ідентичності закордонних українців у 2004–2005 рр.

**Виклад основного матеріалу.** У період 2004–2005 рр. відбулись кардинальні зміни у діяльності та підпорядкуванню територіальних органів міграційної служби Волині. До 27 травня 2004 р. у регіоні свою діяльність здійснював Відділ у справах національностей та міграції обласної державної адміністрації, який був підзвітний і підконтрольний голові відповідної адміністрації та Державному департаменту у справах національностей та міграції, який не був самостійним центральним органом виконавчої влади та був у складі Міністерства юстиції України (проіснував до 13 вересня 2001 р., його наступником став Державний комітет України у справах національностей та міграції)[8]. По суті була подвійна підпорядкованість, що не зовсім корелювалось з діяльністю територіального органу міграційної служби як самостійної юридичної одиниці.

Наслідком цього стало прийняття 27 травня 2004 р. Кабінетом Міністрів України постанови № 700 «Про утворення органів міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі». Відповідно, наказом Державного комітету України у справах національностей та міграції від 27 липня 2004 р. № 36 «Про заходи щодо створення органів міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі»[9] було утворено управління (відділи) міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі з 1 січня 2005 р. та затверджено відповідне Положення.

Відповідно до Положення, управління (відділи) міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі стали територіальними підпорядкованими Державному комітету України у справах національностей та міграції органами міграційної служби. Основними завданнями органу міграційної служби були: реалізація державної політики у сфері міграції та біженців; забезпечення виконання законодавства про міграцію та біженців з питань, що належать до його компетенції; координація взаємодії відповідних органів виконавчої влади та функціональне регулювання з питань біженців та інших категорій мігрантів, віднесених до його відання; аналіз міграційної ситуації у відповідному регіоні України, її тенденції, узагальнення практики застосування нормативно-правових актів у сфері міграції та біженців; підготовка пропозицій до розроблення поточних та довготермінових прогнозів у сферах міграції та біженців; участь у формуванні централізованих інформаційних систем про осіб, які подали заяви про надання статусу біженців, а також обліку та аналізу міграційних потоків; у відповідності до компетенції унесення в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення законодавства, укладання міжнародних договорів у сферах міграції та біженців, формування державних та регіональних програм, спрямованих на

[6] Смолій В. Україна крізь віки: У 15 т. Т. 15. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. 352 с.; Смолій В. Україна крізь віки: у 15 т. Т. 14. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 2000. 360 с.

[7] 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави. Г. В. Боряк (голова) та ін.; НАН України, Інститут історії України. Київ: Ніка–Центр, 2016. 796 с.

[8] Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф. 2. Оп. 15. Спр. 8821. Арк. 2.

[9] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 19. Арк. 104.

вирішення питань у цих сферах; участь у забезпечення діяльності пунктів тимчасового розміщення біженців і пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні[10].

Наказом Державного комітету України у справах національностей та міграції від 23 вересня 2005 р. № 77 було затверджено Положення про Управління міграційної служби у Волинській області[11] (далі – територіальний орган міграційної служби регіону). Характерним було те, що діяльність територіального органу міграційної служби регіону поширювалась на Волинську та Рівненську області з прямим підпорядкуванням Державному комітету України у справах національностей та міграції.

Територіальний орган міграційної служби регіону відповідно до покладених на нього завдань: на підставі систематичного аналізу соціально-економічних, демографічних та інших тенденцій у сферах міграції та біженців розробляє та здійснює заходи щодо реалізації в регіоні державної політики у цих сферах; приймає заяви від іноземців та осіб без громадянства про надання їм статусу біженців у порядку, передбаченому Законом України «Про біженців»; сприяє у влаштуванні у відповідні дитячі заклади чи сім'ї дітей, розлучених із сім'єю, та в розшуку батьків або інших законних представників цих неповнолітніх осіб; приймає рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання, втрату або позбавлення статусу біженця; розглядає заяви про надання статусу біженця, здійснює дактилоскопіювання особи, викладених у заяві та доданих матеріалах, у порядку, установленому центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я, направляє таку особу на медичне обстеження; у порядку, установленому законодавством, разом з відповідними органами внутрішніх справ та служби безпеки проводить заходи щодо ідентифікації особи, яка подала заяву про надання статусу біженця і в якої відсутні або підроблені документи, що посвідчують особу; направляє запити до відповідних органів внутрішніх справ та служби безпеки щодо наявності по відношенню до особи, яка подала заяву про надання статусу біженця, передбачених Законом України « Про біженців», умов, за якими статус біженця не надається; готує письмові висновки щодо надання або відмови у наданні статусу біженця; видає довідки, а також інші документи, визначені законодавством України; готує відповідні документи щодо видання посвідчень та проїзних документів для виїзду за кордон особам, яким надано статус біженця, з метою направлення цих документів до Державного комітету України у справах національностей та міграції для прийняття рішення стосовно їх видачі; здійснює перереєстрацію осіб, яким надано статус біженця; вживає заходів до визначення місць для тимчасового проживання осіб, які подали заяви про надання статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця, та направляє їх у пункти тимчасового розміщення біженців; приймає рішення про надання грошової допомоги особам, яким надано статус біженця; сприяє у працевлаштуванні особам, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано такий статус; сприяє в отриманні особам, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця та яким надано такий статус, соціально-побутових і медичних послуг; веде облік та особові справи осіб, які звернулися із заявами про надання їм статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано статус біженця[12].

Важливими завданнями територіального органу міграційної служби регіону були також аналіз міграційних процесів в регіоні та інформування Державного комітету України у справах національностей та міграції про їх стан і перспективи; участь у межах своєї компетенції у здійсненні заходів, спрямованих на боротьбу з нелегальною міграцією[13].

З огляду на викладені повноваження територіального органу міграційної служби регіону не вбачається прямого виконання завдань щодо підтримки етнокультурної ідентичності закордонних українців. Однак, саме регіони у координації із Державним комітетом України у справах національностей та міграції, забезпечували підтримку та розвиток зв'язків з українцями, які проживають за межами України та сприяли збереженню їх етнічної ідентичності.

У 2004 р. особливою інтенсивністю була відзначена культурно-освітня співпраця громадських організацій, окремих творчих колективів, навчальних та культурних закладів, державних установ Волині з іноземними державами і закордонними українцями. Зазначена взаємодія реалізовувалась у рамках Національної програми «Закордонне українство» на період до 2005 року, затвердженої Указом Президента України від 24 вересня 2001 р. № 892/2001[14].

[10] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 19. Арк. 106.
[11] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 30. Арк. 85.
[12] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 30. Арк. 87.
[13] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 30. Арк. 88.
[14] Указ Президента України «Про Національну програму «Закордонне українство» на період до 2005 року» від 24 вересня 2001 р. № 892/2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892/2001#Text

Делегація Ковельського району у складі 90 осіб у липні 2004 р. перебувала з візитом в м. Хелм Республіки Польща, де мала змогу ознайомитись з реальним станом життя української громади у Польщі[15]. Українські громадські організації «Пласт», Молодіжний націоналістичний конгрес, «Молода просвіта», що діють в області, разом з польськими молодіжними організаціями провели у польських містах Варшава, Згеж, Люблін, Лоздь та Каліш спільну акцію «Пам'ять без кордонів», під час якої були упорядковані поховання українських і польських вояків[16].

У другій половині 2004 р. було реалізовано чимало спільних проєктів із закордонними українцями у видавничій сфері. Видано книги: «У пошуках правди» (матеріали Міжнародної наукової конференції до історії українсько-польських взаємин у 40-х рр. XX ст., що відбулась у травні 2003 р. в м. Луцьк), «Світ, по частинах розглянутий» Д. Братковського (до речі, вона вперше побачила світ українською мовою), «Краса і біль Золочівки» волинських авторів М. Юхти та В. Іващенко – про долі односельчан розсіяних по всьому світу. Крім того, 23–24 листопада 2004 р. в м. Луцьку було проведено Міжнародну наукову конференцію, присвячену депортації українців з етнічних земель у Польщі у 40–50-х рр. XX ст., учасниками якої стали представники закордонного українства у Польщі[17].

Варто зазначити, що практично всі районні державні адміністрації та міста обласного підпорядкування уклали угоди про співпрацю з державними органами Республіки Польща, Литовської Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Білорусь та Російської Федерації, у яких, зокрема, передбачено підтримку діяльності громадських організацій у цих державах. У рамках співпраці між містами Луцьк та Люблін (Республіка Польща), розроблено ряд спільних культурно-мистецьких проєктів по програмі PHARE за фінансування Європейського Союзу[18]. Серед них проєкти – «На спільній дорозі» та «Євротрикутник приязні Люблін – Луцьк – Брест». Реалізація цих проєктів дозволяла глибше вивчити культуру білоруського, польського та українського народів, ознайомитись з життям українців за кордоном.

Налагоджено плідну співпрацю з Об'єднанням українців у Польщі, за допомогою якого проведено ряд мистецьких заходів за участі творчих колективів м. Луцька: у червні 2005 р. спортсмени з м. Луцька взяли участь у Міжнародному спортивному марафоні, що проходив у м. Жешув; у жовтні – Волинський обласний драматичний театр імені Т. Шевченка перебував з гастролями в м. Ольштин; художні колективи м. Володимир-Волинського, на запрошення українців Польщі взяли участь у пісенних фестивалях «Мальована скриня» (м. Асуни Кентшинського повіту) та «Надбужанські зустрічі» (м. Грубешів)[19].

Місто Ковель має підписані договори про співробітництва з містами Хелм, Бжег–Дольний (Республіка Польща), Утена (Литовська Республіка), Вальсроде (Німеччина), Ржев (Російська Федерація), Пінськ (Республіка Білорусь). Українські делегації, перебуваючи у цих містах, проводять спільно із приймаючою стороною зустрічі з товариствами українців, відвідують історичні пам'ятки, пов'язані з Україною. Лише у 2005 р. з містом – партнером Хелм було реалізовано 11 спільних проєктів через Єврорегіон «Буг» із залученням українців на території Польщі[20].

Прикордонні райони Рівненської області підтримували культурні зв'язки з адміністративно-територіальними одиницями Республіки Білорусь (м. Лунинець). Для задоволення національно-культурних потреб українців, які проживають на території Республіки Білорусь, відповідно до норм міжнародного права, укладено двосторонню програму співробітництва між прикордонним Пінським районом Республіки Білорусь та Зарічненським районом Рівненської області[21]. Дана програма передбачала співробітництво педагогічних колективів між районами.

Слід відзначити співпрацю територіального органу міграційної служби регіону із обласним відділенням товариства «Україна – Світ», спільна діяльність яких базувалась на постійному пошуку та накопиченню інформації про закордонних українців і формування комп'ютеризованої бази даних.

Варто відзначити діяльність Інституту досліджень Української діаспори, який був створений на базі Національного університету «Острозька академія» (2002 р.), метою якого є формування наукової бібліотеки та архіву по творчому доробку українців за кордоном, що сприятиме дослідженню життя, діяльності та наукового доробку закордонних українців. У 2003 – 2004 навчальному році для студентів спеціальності «Історія» запроваджено новий курс «Історія історичної науки в діаспорі»[22]. Інститут виступає ініціатором та організатором наукових конференцій, присвячених різним аспектам дослідження українців, які проживають за кордоном. За період 2004 р. у Національному університеті «Острозька академія» перебували та читали лекції українці з діаспори Л. Винар

[15] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 86.
[16] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 87.
[17] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 88.
[18] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 46.
[19] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 47.
[20] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 48.
[21] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 6.
[22] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 9.

(США), М. Куропась (США), Б. Єржапкова (Німеччина) та Р. Сербин (Канада)[23].

Державно історико – культурний заповідник м. Дубно за співпраці із територіального органу міграційної служби регіону та районною організацією «Просвіта» налагодили співробітництво з 20 країнами світу, де мешкають їхні земляки, зокрема, Українською міжнародною радою шкіл у Канаді, Товариством чехів Волині (Чехія, Карлові Вари), Товариством «Славутич» (Росія, Москва), Асоціацією діячів української культури Канади. А в Дубенській друкарні друкується газета «Промінь», яка розповсюджується серед українців, які проживають в Комі, Башкирії та Казахстані[24].

В рамках співпраці у сфері науки та освіти реалізовувались проєкти по обміну студентами і вчителями, здійснювались спільні освітні проєкти. Студенти Національного університету «Острозька академія» брали участь у Канадсько – українсько – польській програмі обміну, Український державний університет водного господарства та природокористування підтримував зв'язки з Люблінською сільськогосподарською академією, Університетом «Щецинська політехніка», Університетом «Люблінська політехніка». Рівненським інститутом слов'янознавства було підписано договір з вищою менеджерською школою м. Варшава (Республіка Польща)[25].

**Висновки.** Період 2004–2005 рр. став переломним етапом у формуванні інституційної структури територіальних органів міграційної служби Волині. Виразна регіональна специфіка їх діяльності, зумовлена географічною близькістю до автохтонних українських громад Польщі та Білорусі, що зумовило акцент на транскордонній співпраці, де територіальні органи міграційної служби регіону виступали посередниками між закордонними українцями та місцевими закладами культури і освіти.

Підтримка етнокультурної самобутності закордонних українців здійснювалася через розгалужену систему практичних заходів у культурно-мистецькій сфері, інформаційно-видавничі діяльності та збереженні історичної пам'яті. Важливим досягненням періоду стала інтеграція наукових установ регіону в процес діаспорознавчих досліджень.

Незважаючи на значні практичні результати, процес підтримки закордонного українства стикався з певними перешкодами, зокрема, дефіцитом фінансових ресурсів для повноцінної реалізації гуманітарних програм, недостатнім рівнем цифровізації архівних даних та браком підготовлених кадрів, здатних працювати в площині культурної дипломатії. Проте, саме в цей період було закладено фундамент для сталої комунікації держави з українською діаспорою, який використовується і в сучасних умовах.

Ретроспективний аналіз діяльності територіальних органів міграційної служби Волині у 2004–2005 рр. дозволяє стверджувати, що цей досвід став першою спробою держави перейти від декларативної підтримки закордонного українства до інституційно оформленого партнерства. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення сучасної стратегії взаємодії з діаспорою, особливо в контексті сучасних міграційних викликів та необхідності збереження національної ідентичності українців у світі.

[23] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 10.
[24] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 11.
[25] ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 5. Спр. 21. Арк. 13.

## References

25 rokiv nezalezhnosti: narysy istorii tvorennia natsii ta derzhavy. H. Boriak (holova) ta in.; NAN Ukrainy, Instytut istorii Ukrainy. Kyiv: Nika–Tsentr, 2016. 796 s. [in Ukrainian].

Bevz T. Suchasna ukrains'ka diaspora: problemy ta perspektyvy. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. Vyp. 34. 2007. S. 33–46. [in Ukrainian].

Danylenko V. Ukraina v 1985–1991 rr.: ostannia hlava radianskoi istorii. Kyiv.2018. 278 s. [in Ukrainian].

Malynovs'ka O. Mihratsijna polityka: hlobal'nyj kontekst ta ukrains'ki realii. Kyiv: NISD, 2018. 472 s. [in Ukrainian].

Mihratsijna polityka Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku. Kyiv: NISD, 2010. 32 s. [in Ukrainian].

Smolij A. (red.) Ukraina kriz' viky (v 15 t., T. 14). Kyiv: Al'ternatyvy, 2000. 260 s. [in Ukrainian].

Smolij A. (red.) Ukraina kriz' viky (v 15 t., T. 15). Kyiv: Al'ternatyvy, 1999. 352 s. [in Ukrainian].

TsDAVO Ukrainy. F. 2. Op. 15. Spr. 8821.

TsDAVO Ukrainy. F. 5252. Op. 5. Spr. 19.

TsDAVO Ukrainy. F. 5252. Op. 5. Spr. 21.

TsDAVO Ukrainy. F. 5252. Op. 5. Spr. 30.

Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 veresnia 2001 r. № 892/2001 «Pro Natsionalnu prohramu «Zakordonne ukrainstvo» na period do 2005 roku». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892/2001#Text [in Ukrainian].

Vidnianskyi S. Ukraina v istorii Yevropy XIX – pochatku XXI st.: istorychni narysy: monohrafiia. Kyiv, 2020. 814 s. [in Ukrainian].

Yevtukh V. Pro natsionalnu ideiu, etnichni menshyny, mihratsii… Kyiv, 2010. 239 s. [in Ukrainian].